

SUOMEN MONIKKOPERHEET RY:N LAUSUNTO YK:N LASTEN OIKEUKSIEN YLEISOPIMUKSEN MÄÄRÄAIKAISRAPORTTIIN

Suomen Monikkoperheet ry on edunvalvontajärjestö kaksosten, kolmosten ja nelosten perheille Suomessa. Pyydettyä annamme lausunnon Suomen neljänteen määräaikaisraporttiin YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanosta.

1. Tiivistelmä lausunnosta

Monikkoperheiden perhe-etuudet eivät vastaa kaikilta osin muiden perheiden perhe-etuuksia. Näin toimiessaan Suomi rikkoo YK:n lasten oikeuksia koskevan yleissopimuksen lisäksi yhdenvertaisuuslakia (21/2004), joka velvoittaa edistämään yhdenvertaisuutta suunnitelmallisesti ja Suomen perustuslain 6 §:ää, joka kehottaa kohtelevaan lapsia tasaveroisesti yksilöinä.

Suomen perhe-etuuslainsäädäntö perustuu osittain ns. raskauskohtaiseen ajatteluun. Lapsen syntymää tarkastellaan raskauden mukaisesti huomioimatta riittävästi sitä, että yhdestä raskaudesta voi syntyä useampi kuin yksi lapsi kerrallaan. Esimerkiksi isyysvapaa myönnetään vain yhdestä monikkolapsesta.

Monikkolasten erityiseen asemaan liittyvät sosiaaliturvan muutostarpeet ja niiden selvittäminen on osittain huomioitu, mutta korjaaviin toimenpiteisiin ei ole kuitenkaan ryhdytty.

Kunnallinen lapsiperheiden kotipalvelu on palvelu, joka antaa apua sitä tarvitsevalle perheelle varhaisessa vaiheessa. Monikkoperheessä tilapäinen lasten hoitoapu vähentää erityisen hyvin vaikeimmassa asemassa olevien monikkolasten kasvuympäristön kriisiytymistä. Kunnallisen lapsiperheiden kotipalvelun määrä on vähentynyt voimakkaasti. Kotipalvelun lisääminen on kirjattu Pääministeri **Matti Vanhasen** II hallituksen ohjelmaan. Kuntien tulisi lisätä kotipalvelua sekä kuntien ja valtion yhteistyössä löytää riittävät keinot kotipalvelun lisäämiseksi. Kotipalvelun puuttuessa monikkolasten oikeus hyötyä riittävästä perhepalveluista voi olla merkittävässä määrin uhattuna.

2. Isyysvapaan, muiden perhevapaiden sekä lasten kotihoidon tuen epätasa-arvoisuus

1.1.2007 voimaan tulleessa laissa sairausvakuutuslain muuttamisesta (säädös 1342/2006) ei huomioida riittävästi erityistilanteessa olevien monikkolasten asemaa.

Isyysvapaa on raskauskohtainen, joten monikkolapset saavalla isällä on nykyisen lainsäädännön mukaan oikeus saada isyysrahaa vain yhdestä syntyvästä lapsesta. Toisena, kolmantena jne. syntyvä lapsi jää vaille isälle myönnettyä isyysrahaa. Lasten yhdenvertaisen kohtelun vuoksi monikkolasten isällä tulisi mm. olla oikeus saada isyysvapaata jokaisesta syntyvästä monikkolapsestaan. Isyysvapaan tarkoituksena on muun muassa tukea isän ja lapsen keskinäisen suhteen kehittymistä. Isä luo yksilöllisen suhteen jokaiseen syntyvään lapseen. Isän mahdollisuus osallistua lasten päivittäiseen hoitoon on hyvin tärkeä monikkoperheen jaksamisen ja selviytymisen kannalta. Silloin kun vanhemmilla on yhdessä tai yhtä aikaa mahdollisuus osallistua vauvojen ja pienten lasten hoitamiseen, se helpottaa yhteisen näkemyksen löytymistä lasten kasvatuksesta ja antaa paremman mahdollisuuden vanhemmille ottaa yhdessä vastuu perheen arjesta.

Monikkoperheessä vanhempainrahakauden pituus on 158 arkipäivää pidennettynä 60 arkipäivällä toisesta samalla kertaa syntyvästä lapsesta lukien. Pidennys on siis 60 arkipäivää kaksosista ja 120 arkipäivää kolmosista. Tämä pidennys on mahdollista pitää heti lasten synnyttyä siten, että isä käyttää

vanhempainvapaan pidennystä äidin ollessa äitiyspäivärahalla. Vanhempainvapaakauden monikkopidennyksen käyttöä joustavoitettiin vuonna 2003 siten, että pidennyksen voi käyttää heti lasten synnyttyä. Sinänsä tarpeellinen joustavoittaminen ei poista sitä tosiasiaa, että monikkoisän oikeus isyysvapaaseen ei koske kaikkia syntyviä lapsia.

Myös äitiys- ja vanhempainvapaassa sekä lasten kotihoidon tuessa monikkolapsi on lähtökohtaisesti eriarvoisessa asemassa. Nämä epäkohdat vaikuttavat monikkolasten ensimmäisiin ikävuosiin, jolloin luodaan perustaa lapsen suotuisalle kehitykselle. Monikkovanhempien talouteen ja jaksamiseen kohdentuu samanaikaisesti erityisen suuria haasteita odottamattomien talouden investointien ja lasten suuren yhtäaikaisen perushoidon määrän vuoksi.

3. Julkilausuttujen tavoitteiden ja käytännön toimenpiteiden ristiriita monikkolasten sosiaaliturvan epäkohdissa

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään (StVM 45/2006) huomionnut isyysvapaaseen liittyvän ristiriidan monikkolasten osalta. Mietinnössä todetaan, että on tarpeen selvittää tulisiko isyysrahan maksamista pidentää.

Monikkoperheiden talouteen kohdistuva erityistilanne on huomioitu Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa 2007-2011. Siinä todetaan toimenpiteenä, että ”kiinnitetään erityinen huomio pienituloisten lapsiperheiden tulokehitykseen ottaen samalla huomioon lapsiperheryhmät, jotka ovat lähtökohtaisesti eriarvoisessa asemassa perhetilanteen erityisyyden, kuten monikkoperheellisyyden vuoksi”.

Suomen Monikkoperheet ry on lisäksi tuonut monikkoperheiden epäkohdat tietoon asiasta vastaaville ministereille.

Kansanedustaja **Hanna-Leena Hemming** teki 14.5.2008 ministerille kirjallisen kysymyksen siitä, ”Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä tukeakseen monikkoperheitä taloudellisesti ja aikooko hallitus esittää monikkoperheille maksettavaksi lapsilisän yhteydessä monikkolisää?”. Peruspalveluministeri **Paula Risikko** totesi 5.6.2008 vastauksessaan (KK 394 Ministerin vastaus), että ”hallitus ei tällä hetkellä suunnittele perhepoliittiseen tukijärjestelmään perheiden erityistilanteisiin liittyviä uudistuksia, kuten esimerkiksi monikkolisää lapsilisän yhteyteen”.

Suomen Monikkoperheet ry on pahoillaan, että vaikka toimenpidekirjausten tasolla monikkolasten erityistilanne sosiaalietuuksissa on otettu hienosti esille, monikkolasten epätasa-arvoista asemaa ei ole ryhdytty käytännön toimilla korjaamaan.

4. Ennaltaehkäisevä kotipalvelu vähentynyt voimakkaasti

Lapsiperheiden kotiavun tarjoaminen sekä ehkäisevä lastensuojelutyö ovat sosiaalihuoltolain 17§:n ja lastensuojelulain 2 ja 36 §:n mukaan kunnan tehtäviä. Tutkimukset ja tiedot perheiden arjesta kuitenkin kertovat, että useimmissa kunnissa kotiavun saaminen perheeseen on hyvin harvinaista. Vuonna 1990 kotiapua sai yli 50 000 lapsiperhettä, mutta vuonna 2006 enää 11 000 perhettä. Lapsiperheistä vain noin kaksi sadasta on saanut viime vuoden aikana kotiapua (1,9 prosenttia).

Lapsiperheiden elämässä on monia tilanteita, joista selviämiseksi tarvitaan ulkopuolista kodinhoitoapua. Esimerkiksi monilapsisissa perheissä äidin raskauden loppuvaihe, synnytyksen aika ja sen jälkeisen arjen

rakentuminen ovat tärkeitä ja herkkiä elämänvaiheita. Arjen vaikeuksia voivat olla esimerkiksi vanhemman sairastuminen, monilapsisuus, vauvojen vaikeahoitoisuus, vanhemman uupumus tai jaksamattomuus sekä vaikea erotilanne.

Puolet kaksosista ja lähes kaikki kolmoset syntyvät ennenaikaisesti. Lähes puolet kaksosista ja lähes kaikki kolmoset tarvitsevat tehohoitoa synnyttyään. Monikkolasten vanhemmat joutuvat vanhemmuudessaan suurempien haasteiden eteen kuin lapset yksittäin saaneet vanhemmat. Heidän tulee vanhempina sitoutua yhtä aikaa kahteen tai kolmeen lapseen ja soinnuttaa tunteensa heihin. Monikkovanhempien psyykinen stressi, uupumus, ahdistuneisuus ja masentuneisuus ovat suhteellisen yleistä. Oireiden vaikutukset kertautuvat, koska vanhemmuuden vaatimukset ovat monikkouden vuoksi tavanomaista suuremmat. Kaksospareista vain kolmasosa nukkuu yhtä aikaa. Unenpuutteesta ja jatkuvasta henkisestä valmiustilasta johtuva väsymys on myös yleistä. Nämä altistavat lasten laiminlyönteihin.

Yli puolet monikkoperheistä tarvitsee oman tukiverkoston ulkopuolista, palkattua apua kotiin. Monikkoperheessä tilapäinen lasten hoitoapu vähentää erityisen hyvin vaikeimmassa asemassa olevien monikkoperheiden tilanteen kriisiytymistä. Monikkoperheessä ulkopuolisen avun tarve voi olla tilapäisesti hyvinkin mittavaa. Perhe voi myös tarvita apua kotiin sellaisina vuorokaudenaikoina, jolloin kunnassa ei ole tarjolla hoitoapua. Yksinhuoltajuus lisää räätälöityjen palvelujen tarvetta.

Kuntien tulisi sisällyttää lapsiperheiden kotipalvelun kunnan lastensuojelulain 12 §:n nojalla laatimaan lasten hyvinvoinnin suunnitelmaan, varata riittävästi määrärahoja ehkäisevään toimeentulotukeen, jotta perhe voi tarvittaessa ostaa kotipalvelua tai lastenhoitoapua ja myöntää tarpeen mukaan palveluseteleitä kodinhoitoapuun. Kunnallista kotipalvelua tai muuta vastaavaa palvelua tulisi olla Suomen kunnissa tarjolla nykyistä enemmän, jotta perhe saisi tarvittaessa tehokasta apua riittävän varhaisessa vaiheessa ja pystyisi selviytymään tilapäisestä, omat voimavarat ylittävästä kuormituksesta. Riittävän tuen avulla luodaan edellytykset sille, että vanhemmat pystyvät tarjoamaan lapsilleen riittävän hyvät kasvuolosuhteet. Kotipalvelun puuttuessa monikkolasten oikeus hyötyä riittävästä perhepalveluista voi olla merkittävässä määrin uhattuna.

Suomen Monikkoperheet ry toteaa, että kotipalvelun lisääminen on kirjattu Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmaan. Lapsiasiavaltuutettu on tehnyt asiasta kunnille aloitteen 12.5.2008. Kuntien tulisi lisätä lapsiperheiden kotipalvelua sekä kuntien ja valtion yhteistyössä löytää riittävät keinot kotipalvelun lisäämiseksi.

Kunnioitavasti

Suomen Monikkoperheet ry:n puolesta
Ulla Kumpula
toiminnanjohtaja